

Любов Пена

ГУЦУЛЬСЬКА ДІАЛЕКТНА ЛЕКСИКА В ПОЕТИЧНОМУ МОВЛЕННІ МАРІЇ ВЛАД

У статті проаналізовано використання гуцульських лексичних діалектизмів у поетичних збірках М.Влад, встановлено й описано їх семантичні групи, визначено їх роль у названих текстах.

Ключові слова: діалектизм, гуцулізм, поезія, Марія Влад.

Літературна мова та народні говори будь-якої національної мови функціонують і розвиваються не роз'єднано, вони перебувають у нерозривному зв'язку між собою, цілісно репрезентуючи духовні й матеріальні вияви життя народу, специфіку його історичного поступу, особливості господарювання й побуту тощо. Тому «одним із важливих завдань сучасної україністики є проблема взаємодії української літературної мови і територіальних діалектів, оскільки вона дає змогу глибше з'ясувати формування й розвиток літературної мови, роль місцевих говорів у її становленні, субстратну основу її фонетики, лексичного складу й граматики, особливості її нормалізації і кодифікації» [5, 3]. Тісне переплетення української літературної мови та більшого чи меншого обсягу діалектного репертуару демонструють твори красного письменства як минулого, так і сьогодення; вони є одним із джерел проникнення говіркових елементів до скарбниці літературної мови. «Для створення фундаментальної студії про діалектне слово в українській художній мові, – зазначає В.В.Грещук, – необхідні попередні ... дослідження використання місцевих слів і мовних зворотів у всіх текстах, в яких засвідчено вживання таких мовних одиниць» [5, 10].

Метою нашої статті є аналіз семантичних груп діалектизмів у поетичних полотнах Марії Влад, об'єднаних у збірках «Віно», «Грають в дрімби вітри», «Живиця», «Мова полонин». Зазначимо принагідно, що мова її прозових творів з погляду використання в них діалектних слів уже була в центрі уваги дослідників [8].

Мисткиня – уродженка села Розтоки Косівського району Івано-Франківської області, залюблена в говірку краю, тому лексичне багатство рідного для неї говору живодайним джерелом струменить у її віршах. У передмові до однієї з її збірок зазначено: «Вона – донька гуцульських гір і полонин – так відбила в свічаді поезії свій мальовничий карпатський край, що вірші її сприймаються як якась невідривна духовна частка цього поетичного краю. Вони так само «інкрустовані» (тільки словесно), як і уславлені художні вироби Косова. Без Гуцульщини не можна уявити собі поезій Марії Влад, але, можливо, без її поезій біднішим було б наше уявлення про Гуцулію, саме це зумовлює неповторність її поетичних «камінців» у загальній мозаїці нашої поезії» [6, 3-4]. Про замилювання всім, що пов'язане з батьківським краєм, у тому числі й особливостями материнської мови М.Влад пише у вірші «Рідне»: *Як той узір / Милує зір, / Так серце говір співанковий. / Я народилась серед гір, / І щастя тут мого підкова* [4, 167].

Про свою належність до названої етнічної групи й усвідомлення себе її невід'ємною частинкою авторка засвідчує частим використанням у власних творах лексеми *гуцул* та її похідних. Напр.: *Буде гуцул панувати / У рідному краї* [2, 15]; *Зробив собі гуцул скрипку, / Зробив собі гуцул топір* [2, 58]; *А поміж гуцулок промінцем ажурним / Дитинство танцює таке безжурне* [3, 92]; *Гуцульщино-любко, / Хато смерекова, / Через гори лечу* [2, 7]; *Живе в мені Гуцульщина моя / Казками, мавками, цимбалами й скрипками* [4, 34]; *З а що так люблю осінь, / Черлену гуцульську осінь?* [3, 89]; *Устав Довбуш, / встав помалу. / Заграли цимбали. / Ще не чула Гуцулія / Такої забави* [2, 14]; *Та не дамо на поталу / Край гуцульський дукам* [2, 15]; *Ходила трембіта гуцульськими селами, / Голосом рідного лісу гуторила* [2, 12] та багато ін. Нерідко вони використовуються в заголовках: «Гуцульське весілля», «Гуцульська осінь» тощо. Заголовками до своїх віршів авторка також обирає чимало діалектних перлин, напр., «Просинець», «Дараби», «Віно», «Бісиця – красна дівчина з гір», «Балада про трембіту», «Грають в дрімби вітри», «Плай» та ін. Говірково марковані лексеми вжиті й у назвах збірок, які вже були вказані.

Особливістю поетичних текстів, оскільки вони репрезентовані переважно монологічними формами, є звертання авторів більшою мірою до лексичних діалектизмів. Однак трапляються і специфічні говіркові риси інших мовних рівнів, зокрема серед морфологічних ознак гуцульського говору, маніфестованих в аналізованих творах, нами виявлені такі: закінчення *-ов* в орудному відмінку однини іменників жіночого роду та узгоджених із ними прикметників і займенників (*Буде місто за сто років / Під отов смереков* [2, 157]), редуковані форми займенників (*Перебреду бистру річку / Ще й тоту розтоку* [2, 15]), вживання афікса *ся* у препозиції щодо дієслова (*Ой ти куме – кумцю милий, / Ми ся покумали. / Як би ми ся полюбили – / Гріха би не мали* [3, 82]), форми минулого часу дієслів із залишками колишнього перфекта (*Чому с тоді не кохав мене, / Як була я коло тебе?* [3, 74]), усічення форми прийменника *до* у сполученні з іменниками та займенниками (*Кукання фляр сивих / постели д ночі* [3, 72]; *Та я втекла у долину, / А музика д горі* [3, 82]).

Лексичні діалектизми у творах М.Влад настільки щедро й органічно вплетені у мовну тканину, що вважаємо їх невід'ємною складовою її письменницького ідіостилю. Вони репрезентовані словами різної частиномовної належності. Серед лексико-граматичних розрядів найчисленніше представлені іменники. Велику групу складають номінації осіб за різними ознаками, зокрема за віковими особливостями, майновим статусом чи певним тимчасовим становищем (*газда* «господар, чоловік», *газдиня* «господиня; порядна чесна жінка; дружина», *дівка* «1) дівчина; 2) донька», *легінь* «парубок, дорослий хлопець», *любка* «1) коханка; 2) мила, дорога, кохана (при звертанні)»), за родом діяльності (*бокораши* «сплавник, плотар», *керманич* «той, хто керує дарабою»): *Чорногора хліб не родить – / Чорних легіників водить, / Красних легіників кличе / Ближче* [2, 13]; *Нехай буде легіникам / Ніченьки замало* [3, 83]; *А як же дівці до козака вийти?* [2, 59]; *А це що за газда, / Що так засмутився* [3, 79]; *Газдиня дримає, / Музика не грає* [3, 79]; *Чекай мене, любко гожа, / У зелених вікон* [3, 84]; *А по ріці бокораши* [3, 81]; *Я, керманич з Чорногори, / Маю добру славу* [3, 83] та ін. Як видно з наведених речень-ілюстрацій, деякі з діалектних слів мають у своєму складі суфіксальні форманти суб'єктивної (позитивної) оцінки або ж

супроводжуються різними означеннями (також із позитивною семантикою), що свідчить про пошанування зображуваної особистості. На це вже вказувалося в літературі: «Особливо важливо те, що у віршах Марії Влад відбилась не тільки зовнішня, пейзажна краса гуцульського краю, а й духовна краса тих, що живуть у ньому, – людей працюючих, романтичних, талановитих» [6, 4].

Для гуцульського світобачення та світовідчуття характерним є тісний зв'язок горян з навколишньою могутньою й розкішною природою, серед якої плине їхнє повсякденне життя. Тому цілком закономірно, що з метою змалювання багатоманітних виявів цього буття авторка використала велику кількість діалектних слів для найменування різних природних об'єктів: *грунь* «1) вершина гори; гірське пасмо; 2) невеликий пагорб, непокритий лісом», *кичера* «гора; стрімка гора, поросла лісом (крім вершини)», *плай* «стежка в горах», *полонина* «високогірне пасовище», *грузь* «в'язке болото; трясовина», *буркут* «1) природна мінеральна вода; 2) *рідк.* природне джерело», *габа* «хвиля на гірській річці», *звір* «1) міжгір'я, ущелина, вузька долина між горами (переважно з джерелом); 2) гірське джерело, потік; 3) непрохідне місце, провалля», *царина* «1) сіножать; пасовище; 2) город; більший кусок поля»; *царинка* «1) те саме, що *царина*; 2) обгороджений шматок поля або сіножаті; 3) невелика галявина в лісі», *шепіт* «пороги на річці», *чуркало* «дерев'яний жолоб, по якому стікає джерельна вода». Напр.: *Лебеді над грунем летіли – / Спочити на ґруні схотіли* [2, 58]; *Так стояли – червоніли гори, / Посхиляли лисі голови над звори* [2, 17]; *дід над усе любив полонину* [2, 24]; *І старий погладив ведмежа правицею, / Сам подався лісом навмання, / Де буркут студений олень з оленицею / Пили на світанку щодня* [2, 22]; *Я не торкаюся кришталю / Студеної буркут-води* [3, 77]; *Цариця я в лісах і на царинах* [4, 44]; *Під громи в шаленім шепоті / Народилося зелен-зелено* [3, 98]; *Нап'юсь води / Із чуркала студеного* [4, 167]; *Сьогодні грузь несе ріка* [4, 21]; *Не спіткнися, мій коню, знову / На зарослім, стрімкім плаю* [3, 7]; *У Тікичі вода мутна і тиха. / Мені б студеної з габою!* [3, 50]; *В золотому піску, на крутих берегах, / Де габа плине безповоротно, / Буйнокрилий, могутній, вогнистий Пегас / Розгулявся лошам безтурботним* [4, 25]; *А сьогодні походить навою / На царинці, де моріг зім'ято* [4, 46] та ін.

Невід'ємною частиною навколишнього середовища жителів гірського краю є його флора і фауна. Назви рослин та пов'язаних із ними реалій у творах М.Влад репрезентовані такими лексемами: *косиці* «квіти», *ружі* «троянда», *бараболя* «картопля», *брость* «брунька», *моріг*, *моруг* «молода зелена трава, мурава», *пласт* «гілля (переважно смереки чи ялиці) з хвоєю». Напр.: *На гарячу бараболю / Сонце – кап та кап* [3, 91]; *Василина щосвята косиці носить / На безіменні солдатські могили* [4, 11]; *Я – шовкова косиця / На кремені* [4, 176]; *Ой ви ружі, ружі-штори* [3, 8]; *Буде пам'ятка – всміхнені ружі* [4, 157]; *Так мудро все і дуже просто – / Ріки усмішка попід мостом, / Тонкий димок і цвіт каштана, / Й тополі доля білостанна... / І запах молодого бросту* [4, 22]; *Чекайте, моруги, – я йду!* [4, 146]; *І смужка сонця – пластма на моріг* [1, 13]; *Я не боюся напоїти пласти* [4, 147]. Тваринний світ маніфестований говірково маркованими найменуваннями диких та свійських птахів, а також риб: *каня* «хижий птах, схожий на шуліку», *когут* «півень», *половик* «яструб», *пструг* «форель». Напр.: *На високій полонині / Вбив половик каню* [3, 85]; *Пструги його (зір'я. – Л.П.) перелузують / І срібляться лускою* [3, 97]; *А я кукурікаю когутом / І вівцями пасуся білими* [4, 65].

Часто вживаною в поетичних полотнах М.Влад є діалектна номінація *веселиця* «веселка»: *Усі настелі веселиць загарбаю, / Бо хочу бути дуже гарною* [3, 36]; *А веселиці весни мої п'ють* [4, 22] та ін.

Для передачі гуцульського колориту письменниця використовує назви специфічних музичних інструментів: *дримба* «щипковий музичний інструмент», *трембіта* «духовий музичний інструмент – дерев'яна труба (до 3-х метрів довжини), зроблена зі смерекового дерева, обвита березовою корою», *фляра* «довга сопілка без денця». Напр.: *Щастя маю, / в дримбу граю, / Кличу гори в гості* [2, 8]; *Трембіта ніколи не грала веселої, / Вона сповіщала про горе* [2, 10]. Семантично близькою до названої є група лексем, які репрезентують гуцульські танці: *аркан* «гуцульський чоловічий танець», *гуцулка* «вид танцю». Напр.: *Ще поки відпрошусь / В аркан дощу у мамі, / То не одну сльозу проллю* [4, 146]; *Зорі аркан танцюють* [3, 78]; *Бережіться, котрі босі, – / «Гуцулка» іде!* [3, 83].

Натрапляємо в аналізованих поезіях і на діалектне слово *набуток* «гостина, забава»: *Ще не знала Гуцулія / Такого набутку* [2, 14].

Назви специфічних гуцульських страв представлені номінаціями *бануш* «густа страва з кукурудзяного борошна, зварена на сметані», *бринза* «спеціально приготовлений для зберігання посолений сир», *кулеша* «густа страва з кукурудзяної муки, варена на воді». Напр.: *Сьогодні зварила бануш ненька / І завела у хату смерекове тепло* [4, 170]; *По два дні ішов на полонину, / А з полонини – з бочкою бринзи* [3, 39]; *Кулешу запашну зварила мати* [4, 42] тощо.

У мовній палітрі аналізованих віршів виокремлюємо і найменування, пов'язані з господарською діяльністю гуцулів: *дараба* «пліт, збитий з кругляків, який сплавляють по ріці», *кермо* «кермо на дарабі», *топір* «вид сокири для тесання, тесло». Напр.: *Дараби, ви, немов літа, / Назавше сходите в долину. / Ріка студена і крута / Несе дарабу, як билину* [3, 45]; *Мій батько в один момент / Приборкує дарабу, як бика* [4, 165]; *А руки ці тримали кермо* [3, 43]; *Топір, топір – опришківська слава* [2, 8]. До цієї групи належать і лексеми *кланя* «1) полукіпок снопів у полі (переважно до 30 штук); 2) одиниця міри – 30 штук», *терлиця* «знаряддя для тертя льону і конопель». Напр.: *Складають у клані* [3, 91]; *На терлицях часу тіпають дні білі повісма* [3, 91].

Із назв жител та їх частин використано такі місцеві слова: *колиба* «житло лісорубів, пастухів», *стая* «постійне або тимчасове житло на полонині, де живуть пастухи влітку і переробляють молочні продукти», *стелина* «стеля». Напр.: *А житло мав просте – / Колибу собі вподобав* [3, 70]; *Уже осінь вовком виє, – / Зимно спати в стаї* [3, 74]; *У тітки Василю ружі по стінах, / Ружі та пави аж до стелини* [4, 11]. З побутом та господарською діяльністю пов'язані вживані як у прямому, так і в переносному значеннях лексеми *ватра* «вогнище, багаття, вогонь», *ботей* «отара овець», *тайстра* «полотняна або вовняна торба, яку носять через плече (переважно для харчів)». Напр.: *І тане сніг / Над ватрою твого кохання* [3, 29]; *Бігли, бігли, розтікалися / Писаним ботесм* [3, 74]; *Щодня іду дитиною / З гуцульською тайстриною* [3, 36].

Самобутність гуцулів виражається і в назвах одягу, головних уборів та прикрас: *кептар* «хутряна безрукавка (переважно з орнаментом)», *крисаня*

«чоловічий фетровий капелюх з прикрасами», *сардак* «верхній короткий рукавний чоловічий або жіночий одяг з домотканого сукна, оздоблений вовняними нитками», *лелітка* «перев. мн. круглі блискучі пляшечки з діркою посередині, якими прикрашали орнамент на одязі, головних уборах», *топірець* «топірець (металевий або дерев'яний) з довгою ручкою, прикрашений орнаментом». Напр.: *Мов лелітки кептар, / Зірки розшили небо* [3, 64]; *Я йшла шукати едельвейс, / А знайшла сталевий топірець* [2, 8]; *Ідуть полонинські / Князі-трудоарі, / Сонце – орденом / Їм на кептар* [4, 174]; *Всі барви, всі форми Міця збирає, / Щоб в яскравий кептар яйце одіти* [4, 46] тощо.

Використано в поезіях і діалектні назви місяців, зокрема *май* «травень», *падолист* «1) жовтень; 2) листопад», *просинець* «грудень»: *І ця сльоза, / І серця стук тривожний, / І дивні сни закоханих в маю* [3, 53]; *Грають в дрімби вітри, / Грають в довгі ночі теменні, / Грають в дрімби майстри / Безіменні. / Грають в дрімби, добре грають, / І немає кінця-краю / Жовтолисту-падолисту / На царинах, на дорогах* [2, 44].

Крім названих груп іменників-діалектизмів, в аналізованих збірках виявлено також такі: *віно* «придане», *ключка* «петля», *кріс* «рушниця», *рахва* «кругла дерев'яна оздоблена шкатулка», *стус* «стусан», *тертіла* «поклажа, кінська ноша», *троніт* «тупіт», *туск* «туга, сум». Напр.: *Навчи мене, життя, в руках тримати кріс / І крісом правді послужити* [2, 61]; *А дід мій бачив бісицю, / Не вмер від стуса ведмедя* [2, 24]; *Дай мені зв'язати промінці / У тугенькі вузлики і ключки, / Щоб від мене щастя не пішло* [4, 53]; *Свист і троніт* [3, 80]; *Пани мужицький туск не розуміли* [1, 93]; *Я йшла крізь ночі, ... Несла тертілу* [4, 31]; *Мов рахва інкрустована, долина / Із павиним гніздом між вербних віт, / З краями див і мавками живими* [4, 38].

Відмітною рисою життя гуцулів є те, що в ньому досить тісно переплетені два простори – реальний та ірреальний. На мовному рівні це виявляється у функціонуванні багатьох лексем для позначення надприродних сил, які можуть, за народними віруваннями, певним чином впливати на буття горян, змінювати його. У своїх віршах М.Влад використовує такі демоніми: *бісиця* «1) міф. уявна надприродна істота, лісова жінка, яка могла заманювати пастухів до лісу,

ввижаючись їм у вигляді жінки чи дівчини; 2) *переносне, лайливе* сварлива жінка», *велети* «давні міфічні люди велетенського зросту» [7, 49], *нявка* «лісова міфічна істота у вигляді дівчини, вживається паралельно зі словом *лісовиця*» [7, 137], *чугайстер* «нелихий лісовий дух; веселий і лукавий лісовий чоловік, який полює на нявок, лісовиць» [7, 189-190], *чугайстриця*. Напр.: *Це була сучасна бісиця / З сумочкою через плече* [4, 41]; *Це ж бо мавка, чугайстриця, / Бісиця – / Красна дівчина з вашого плаю* [4, 41]; *І нявки синьоокі розкажуть мені / Про усі потаємні сліди у лісах* [4, 42]; *Жили легенди, Велети й Чугайстри* [2, 10]; *А Чугайстри живицею / Кору обсмолили / Та й для світу / Гуцульського / Зробили / Трембіту* [2, 11] та ін.

Ономастикон у поезіях М.Влад представлений говірково маркованими антропонімами *Довбуш, Дзвінка* (*Ой смутку, мій мутку, / Дзвінко чорноока!* [1, 19]; *Тут Довбушів топір схований, / Що зі скелі зірки кресав* [3, 7]), топонімами *Верховина, Косів, Розтоки* (*Занесли мене вітри із Верховини* [2, 60], *В Косів спустилась весна / На зеленому парашуті* [4, 72], *Заграють скрипки-бубни на весь Косів* [4, 7], *Там Розтоки, як писанка, гарні* [1, 15], *Це село, що пахне весною, – / мої Розтоки* [3, 67] та багато ін.), оронімами *Говерла, Піпіван, Чорногора* (*Чорногору перескочу / Й Говерлу, як схочу* [2, 15]; *Говерло-мамо, сивий Піпіване, / Дали мені у віно ви папір* [1, 38]; *Напевно, місяць зачепив рогами / Стару ялину в білій Чорногорі* [4, 165] тощо), гідронімами *Черемош, Тиса* (*Тиса тече, / Черемош бурлить* [1, 30]; *На Черемоші скресла крига* [2, 41]; *Б'є Черемош в цимбали струнаві* [2, 19]).

Менш частотними є в аналізованих поезіях діалектні прикметники: *красний* «дуже гарний», *ладний* «добрий», *студений* «холодний», *теменний* «дуже великий, страшний», *файний* «гарний». Напр.: *Ой в ніч на Івана та й на Купала / Красна дівчина долю шукала* [2, 20]; *Приймай гостей, файна Дзвінко, / Із дороги* [2, 13]; *Сидить і узори випикує ладні* [4, 46]; *Кожен п'є / Студену, цілющу воду* [3, 6]; *Упала зірка в сніг, в студену зиму впала* [4, 171] та ін.

Передати гуцульський дух допомагають різні за значенням діалектні дієслова та їх форми: *здибати* «зустріти», *збавити* «1) зіпсувати, пошкодити; 2) довести до загину; знищити, убити», *минатися* «1) проходити; 2) гинути,

помирати», *потати* «загрузнути; потонути; провалитися», *присилити* «прив'язати», *уздріти* «побачити», *старати* «дбати, роздобувати». Напр.: *Красна дівчина здибала щастя – / Мамину мову, / Пісню ранкову* [2, 20]; *А як минатись, то сьогодні, зараз! / А як любити – то навек, навек* [1, 38]; *А я уздрю свою весну / Лиш в той прийдешній день, / Коли всім серцем усміхнусь / Крізь втому до людей* [4, 21]; *Любить змалу в дітей питати, / Чи не збавили день без пуття* [4, 157]; *вона [любов. – Л.П.] не каралася / не конала / а потала / з дощем / у землю / на тім місці / де ти все сказав* [1, 54]; *Кінь ірже присилений* [2, 30] тощо.

Органічно вплетені в канву віршів і поодинокі прислівники: *видко* «видно», *красно* «гарно, дуже гарно», *файно* «гарно, добре». Напр.: *Колись по пальцях маму Міця біла – / Учила **файно** писанки писати* [4, 47].

Службові частини мови в поетичних полотнах М.Влад маніфестовані часткою *най* «хай, нехай», сполучником *коби* «коли б, якби», вигуком *йой*: *Най шовкова мова моя / Стане бронєю* [2, 6]; *Подаруй сьогодні сміх, / А завтра – най плачу... / Поцілуй мене при всіх – / **Най** вороги бачать. / **Най** їм буде гірко* [3, 81]; ***Коби** скорше до суботи – / Приїду додому* [3, 84] та ін.

Оскільки діалектні лексеми є, на наш погляд, невідомою частиною мовної свідомості поетеси, то вона цілеспрямовано вводить їх у текстовий простір своїх творів. Це засвідчують пояснення окремих локалізмів на сторінках її книг, а також введення в один контекст діалектизму та загальнономовного синонімічного слова: *А ти піди, / Куди покаже **плай** – / Стрімка **стежина** / В напрямку до сонця* [4, 144].

Характерною особливістю гуцулів, відображеною в аналізованих поезіях, є звертання на *ви* до старших і рідних, що виявляється у використанні відповідних особових та присвійних займенників і вживані форми множини дієслів: *Я так мало знаю **вас, тату**, – / Мовчазний, працюватий, – / Про себе і слова не **скажете*** [2, 18]; ***Ваші** руки мені / Сняться-видяться кожної ночі* [2, 18]; *Мамо, **бийте** мене по пальцях, / Коли покривлю душею* [4, 48]; ***Благословіть**, ненько* [3, 46]; *Та не **плачте**, мамо* [3, 46].

Нерідко в поетичному мовленні М.Влад функціонують діалектизми разом з різночастиномовними похідними: *полонина, полонинний, полонинський; бісиця, бісичин; легінь, легіник; красний, красно; тайстра, тайстрина; кермо, керманич, кермувати; файний, файно* та ін. Напр.: *Іде мій день до солов'я / Кришталями по скелях, / На **полонинах** і плях / Гуцульський килим стелить* [3, 76]; *Куточки очей... / Цілує сніг, / Вітри **полонинні** голублять* [3, 15]; *З **полонинних** снігів родить русло русява ріка* [3, 63] та ін.

Діалектизми володіють потужним образо твірним потенціалом у змалюванні дійсності. Це виявляється в тому, що нерідко вони можуть уживатися в переносному значенні: *День повільно **вапрою** згоряє* [3, 15]; *Зацвіту, зблисну **вапрою**, / Обвуглю* [4, 176]. Досить часто місцеві слова використовуються у складі порівнянь: *Очі з карого й синього бісеру, / **Мов** дві **ватри** вночі палають* [4, 42]; *А над ними хмари-хмари, / **Як в плаю отари**, / **Попасають*** [4, 17]. Загалом, такі можливості говіркових лексем у художньому відтворенні дійсності широко представлені на сторінках аналізованих книг.

М.Влад, як і інші сучасні майстри слова, за нашими спостереженнями, нерідко вдається до прийому ампліфікації – своєрідного нанизування багатьох (іноді різнорівневих) діалектизмів у порівняно невеликому тексті. Проілюструємо сказане: *Я косити густі трави / не можу **ся скласти**. / Танцювати на забаві – / Лиш **коби** допасти* [3, 83]; *Місяць-**легінь** у золоченій **крисані** / Зблід-стомився на космічному гулянні / І за **кичеру** подався на спочинок. / Засоромилися горді **груні**, / І круті **плаї** запаленіли, – / Парубоцька втома їх вразила* [2, 17]; *І коли баба було збіситься – / Брав у **тайстрину** / Хліба і меду / Та й тікав на **полонину** / До вільної волі, / **Набувався** там собі доволі. / Добрим і відлюдним з'їде до хати / Із **полонини** на **дарабі**. / І **видяться** не діти – / Ведмежата кошлаті, / І красу **бісичину** / **Вздрить** в своїй бабі* [2, 24]; *Бринить **цимбалами** ріка, / А **легіні аркан** танцюють. / Плече – в плече, **кермо** в руках, / Аж серце в'яне у **гуцулок*** [3, 45] та ін.

Хочемо відзначити, що при введенні гуцулізмів у власні твори поетеса наближує їх фонетичне оформлення до норм сучасної української літературної мови, нівелюючи деякі діалектні особливості, напр.: *бісиця* (замість діал. *бісица*,

бісиці), *веселиця* (діал. *веселица*, *веселиці*), *газдиня* (діал. *газдині*), *просинець* (діал. *просинец*), *минатися* (діал. *минатиси*) тощо.

Таким чином, у поетичних збірках М.Влад широко репрезентована гуцульська діалектна лексика різних тематичних груп. Серед говіркових слів вирізняються етнографізми та ті одиниці, які в літературній мові мають синонімічні відповідники. Щедро розсипані у віршах, вони відіграють різні функції: номінативно-пізнавальну (іменують специфічні для цієї етнічної групи реалії навколишньої дійсності, які не мають однолексемних еквівалентів у літературній мові), експресивну (вносять струмінь свіжості, неповторності та своєрідності в тексти), функцію забезпечення художньої переконливості та етнографічної достовірності (допомагають якнайповніше зобразити особливості побуту, господарювання та інших сфер життя гуцулів). Про свідоме й цілеспрямоване використання авторкою лексем рідного говору, її намагання полегшити сприйняття читачем написаного свідчать тлумачення деяких із них на сторінках книг. Талановита поетеса зуміла довести, що діалектизми наділені величезними можливостями образо творення, володіють потенціалом художнього зображення дійсності. Вони є тими життєдайними джерелами, із яких постійно поповнюється літературна мова.

1. Влад М. Віно: Вірші та поеми / Марія Влад. – К.: Рад. письменник, 1984. – 111 с.
2. Влад М. Грають в дрімби вітри / Марія Влад. – К.: Рад. письменник, 1971. – 64 с.
3. Влад М. Живиця: Поезії / Марія Влад. – К.: Рад. письменник, 1973. – 104 с.
4. Влад М. Мова полонин: Поезії / Марія Влад. – К.: Дніпро, 1981. – 189 с.
5. Грещук В. Діалектне слово в художній мові / Василь Грещук // Українознавчі студії. – 2011-2012. – № 11-12. – С. 3-11.
6. Кацнельсон А. Пісня з полонини / Абрам Кацнельсон // Влад М. Грають в дрімби вітри / Марія Влад. – К.: Рад. письменник, 1971. – С. 3-4.
7. Хобзей Н. Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник / Відп. ред. П.Гриценко / Наталя Хобзей. – Львів, 2002. – 216 с.
8. Ципердюк О. Гуцульський діалект у книзі Марії Влад «Стрітенне» / Оксана Ципердюк // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Філологія (Мовознавство) / [редкол.: В.Г.Матвіїшин (голова) та ін.]. – Івано-Франківськ: Видавничо-

дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. – Випуск XIX-XX. – С. 118-121.

This article deals with the problem of the usage of Gutsulian lexical dialectisms in proetical collections of M.Vlad. Special attention is turned to sematic groups and their roles in mentiened texts.

Key words: *dialectism, hutsulism, poetry, Maria Vlad.*

В статье проанализировано использование гуцульских лексических диалектизмов в поэтических сборниках М.Влад, определены и описаны их семантические группы, раскрыто их роль в названных текстах.

Ключевые слова: *диалектизм, гуцулизм, поэзия, Мария Влад.*

Пена Л.І. Гуцульська діалектна лексика в поетичному мовленні Марії Влад. *Вісник Прикарпатського університету. Філологія.* Випуск XXXII-XXXIII. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. С. 253-258.